

Sexual Victimization in the light of Victim Precipitation Theory: With a Case Study on Sexual Offences Cases

Hossein Farazipour¹, Mehrdad Rayejian asli^{*2}, Shahrddad Darabi³

1. Ph.D. Student of Criminal Law and Criminology, Faculty of Humanities, Islamic Azad University of Qom, Qom, Iran.

Email: farzipour19268@gmail.com

2. Faculty Member, Department of Law in the Institute for Research & Development in Humanities (SAMT), Tehran, Iran.

***. Corresponding Author:** Email: m.rayejian@samt.ac.ir

3. Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Humanities, Islamic Azad University of Qom, Qom, Iran.

Email: shahrddad.darabi@yahoo.com

A B S T R A C T

The study of effective factors in the occurrence of crime has always been the focus point in criminological enterprise. In one of these attitudes, the role of the victim and his or her specific characteristics were the focus of the perpetrator, and accordingly, the study of the victim's role in the crime led to the development of the theory of precipitation, according to which the victim could play a role with his/her acting or behaving.

Meanwhile, in most of sexual crimes, the offender's motive and intention is to achieve instant gratification. Therefore, the specific characteristics of the victim are of particular importance in motivating such perpetrators. In this regard, according to the theory of victim precipitation, in sexual crimes, the question arises as to how much the victim can

Publisher:

Shahr-e- Danesh
Research And Study
Institute of Law

Article Type:

Original Research

DOI:

10.48300/JLR.2021.132614

Received:

14 June 2020

Accepted:

18 January 2021

Published:

6 September 2021

S.D.I.L.L.
The SD Institute of Law
Research & Study

Copyright & Creative Commons:

© The Author(s). 2021 Open Access. This article is licensed under a Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

play a role in the occurrence of the crime by his behavior and action and consequently, precipitate the process of crime commission. With this theory in mind, and in the case of sexual offenses related to crimes and sexual victimization, the components of this precipitation can be examined based on four variables: provocation, facilitation, encouragement, and consent to the commission of a crime.

The present paper concludes that in sexual offenses, the victim can play an active precipitating role in the occurrence of the crime, and this role may in some cases be so hasty that it identifies the victim as co-perpetrator.

Keywords: Sexual Offense, Victimization, Victim precipitation Theory, Provocation, Facilitation, Encouragement and Satisfaction.

Excerpted from the doctoral dissertation entitled “Explaining the role and characteristics of victims in the occurrence of sexual crimes from the perspective of interactive victimology.” Islamic Azad University, Qom Branch, Faculty of Humanities.

Funding: The author(s) received no financial support (funding, grants, sponsorship) for the research, authorship, and/or publication of this article.

Author contributions:

Hossein Farzipour: Funding acquisition, Formal analysis, Investigation, Resources, Writing - Original Draft, Writing - Review & Editing, Software

Mehrdad Rayejian Asli: Methodology, Project administration, Validation, Formal analysis, Data Curation, Writing - Review & Editing, Visualization, Supervision, Conceptualization

Shahrdad Darabi: Supervision, Writing - Review & Editing, Data Curation.

Competing interests: The authors declare that they have no competing interests.

Citation:

Farazipour, Hossein, Mehrdad Rayejian asli & Shahrdad Darabi “Sexual Victimization in the light of Victim Precipitation Theory: With a Case Study on Sexual Offences Cases” *Journal of Legal Research* 20, no. 46 (Sep 6, 2021): 93-111.

بزه‌دیدگی جنسی در پرتو نظریه شتاب‌دهندگی بزه‌دیده: با نمونه‌پژوهی برخی از پرونده‌های جرایم جنسی

حسین فرضی پور^۱، مهرداد رایجیان اصلی^{۲*}، شهرداد دارابی^۳

۱. دانشجوی دکترای حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم، قم، ایران.
Email: farzipour19268@gmail.com

۲. عضو هیئت علمی گروه حقوق پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی (سمت)، تهران، ایران.
* نویسنده مسئول: Email: m.rayejian@samt.ac.ir

۳. استادیار گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم، قم، ایران.
Email: shahrdad.darabi@yahoo.com

چکیده:

عوامل مؤثر در رخداد جرم، همواره موضوع مطالعات اندیشمندان علوم جنایی بوده است. در یکی از این نگرش‌ها عوامل ارتکاب جرم، نقش بزه‌دیده و ویژگی‌های خاص او در کانون توجه واقع شد و براین اساس، مطالعه نقش بزه‌دیده در جرم ارتكابی، به طرح نظریه شتاب‌دهندگی انجامید که به موجب آن، بزه‌دیده با کنش و رفتار خود می‌تواند رخداد جرم از سوی بزهکار را شتاب ببخشد و سبب گردد. در این میان، در اکثر جرایم جنسی، انگیزه و هدف بزهکار دستیابی به لذت آنی است. از این رو، ویژگی‌های خاص بزه‌دیده در انگیزه چنین مرتکبانی اهمیت ویژه‌ای دارد. در همین راستا، با توجه به نظریه شتاب‌دهندگی بزه‌دیده، در جرایم جنسی این مسئله مطرح می‌شود که بزه‌دیده با رفتار و اقدام خود تا چه اندازه در رخداد جرم ارتكابی می‌تواند نقش آفرینی کرده و روند ارتكاب جرم را

نوع مقاله:
پژوهشی

DOI:
10.48300/JLR.2021.132614

تاریخ دریافت:
۲۵ خرداد ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش:
۲۹ دی ۱۳۹۹

تاریخ انتشار:
۱۵ شهریور ۱۴۰۰

پژوهشکده حقوق

کپی‌رایت و مجوز دسترسی آزاد:

کپی‌رایت مقاله در مجله پژوهش‌های حقوقی نزد نویسنده (ها) حفظ می‌شود. کلیه مقالاتی که در مجله پژوهش‌های حقوقی منتشر می‌شوند با دسترسی آزاد هستند. مقالات تحت شرایط مجوز 4.0 Creative Commons Attribution Non-Commercial License منتشر می‌شوند که اجازه استفاده، توزیع و تولید مثل در هر رسانه‌ای را می‌دهد، به شرط آنکه به مقاله استناد شود. جهت اطلاعات بیشتر می‌توانید به صفحه سیاست‌های دسترسی آزاد نشریه مراجعه کنید.

شتاب بخشد. با در نظر گرفتن این نظریه و با استناد به پرونده‌های قضایی درارتباط با جرایم و بزه‌دیدگی جنسی، مؤلفه‌های این شتاب‌دهندگی در چهار متغیر تحریک‌گری، آسان‌گری، تشویق‌گری و رضایت دادن به ارتکاب جرم قابل بررسی‌اند. این مقاله، بر همین اساس، نتیجه‌گیری می‌کند که در جرایم جنسی، بزه‌دیده می‌تواند نقش تسهیل‌کننده‌ی فعالی در رخداد بزه‌دیدگی خود داشته باشد و چه بسا این نقش در مواردی آن‌چنان شتاب‌دهنده است که بزه‌دیده را همسو و همگام با بزه‌کار معرفی می‌کند.

کلیدواژه‌ها:

جرم جنسی، بزه‌دیدگی، نظریه شتاب‌دهندگی بزه‌دیده تحریک‌گری، آسان‌گری، تشویق‌گری، رضایت

برگرفته از رساله دکتری با عنوان «تبیین نقش و ویژگی‌های بزه‌دیدگان در رخداد جرائم جنسی از منظر بزه‌دیده‌شناسی تعامل‌گرا». دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم، دانشکده علوم انسانی.

حامی مالی:

این مقاله هیچ حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان:

حسین فرضی‌پور: استفاده از نرم‌افزار، تحلیل، تحقیق و بررسی، منابع، جذب بودجه، نوشتن - بررسی و ویرایش، نوشتن - پیش‌نویس اصلی
مهرداد رایجیان اصلی: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، مدیریت پروژه، تحلیل، نظارت بر داده‌ها، نوشتن - بررسی و ویرایش، تصویرسازی، نظارت، اعتبار‌سنجی
شهرداد دارابی: نظارت، نوشتن - بررسی و ویرایش، نظارت بر داده‌ها

تعارض منافع:

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

استناددهی:

فرضی‌پور، حسین، مهرداد رایجیان اصلی و شهرداد دارابی، «بزه‌دیدگی جنسی در پرتو نظریه شتاب‌دهندگی بزه‌دیده: با نمونه‌پژوهی برخی از پرونده‌های جرایم جنسی». مجله پژوهش‌های حقوقی ۲۰، ش. ۴۶ (۱۵) شهریور ۱۴۰۰: ۹۳-۱۱۱.

درآمد

وقوع جرم در بسیاری از موارد، محصول میان‌کنش یا تعامل میان بزه‌کار و بزه‌دیده است. این تعامل در لحظه قبل از ارتکاب بزه به اوج خود می‌رسد و از منظر جرم‌شناسی و بزه‌دیده‌شناسی، جایگاه خاصی دارد. باوجوداین، بزه‌دیده به‌عنوان یک طرف میان‌کنش جنایی، در رخداد بزه می‌تواند نقش مؤثر و تعیین‌کننده‌ای داشته باشد. دراین میان، مبنا و اساس بزه‌دیدگی در جرایم جنسی نمود ویژه‌ای می‌یابد و برهمین اساس، جرم‌شناسان معتقدند در هیچ جرمی همچون جرم جنسی نقش بزه‌دیده در تکوین آن تعیین‌کننده نیست.^۱

جرم جنسی به هرگونه عملی اطلاق می‌گردد که ارتباط مستقیم با امور جنسی داشته و در جهت ارضای غریزه جنسی ارتکاب یافته و در قانون نیز قابل مجازات باشد. لذا سیطره جرایم جنسی از کوچک‌ترین اعمال مثل چشم‌چرانی، عریان‌نمایی و لمس گرفته تا تجاوز به عنف را شامل می‌گردد. یکی از مفهومی‌های کلیدی مرتبط با جرم جنسی - به‌ویژه از منظر روان‌شناسی و روان‌کاوی - که در تبیین موضوع این مقاله و نظریه مطرح در آن نیز کاربرد دارد، مفهوم «نیروی جنسی» است. این نیروی عجیب و بسیار قدرتمند، معنا و مفهومی وسیع دارد^۲ و به‌کارگیری نادرست آن در منشأ تحریک بزه‌کار و بزه‌دیدگی افراد در حیطه جرایم جنسی نمایان می‌گردد.

براین اساس، مسئله اصلی مقاله کنونی، تبیین بزه‌دیدگی برخاسته از جرم‌های جنسی بر پایه یکی از بنیادی‌ترین نظریه‌های مطرح در بزه‌دیده‌شناسی است که به «شتاب‌دهندگی بزه‌دیده»^۳ موسوم است. نظریه شتاب‌دهندگی بزه‌دیده در شاخه بزه‌دیده‌شناسی تعامل‌گرا مطرح می‌شود. در این شاخه، میان‌کنش یا تعامل میان بزه‌کار و بزه‌دیده مورد توجه است. این تعامل می‌تواند شامل موضوعاتی همچون تعهد بزه‌کار به جبران خسارت بزه‌دیده و رابطه میان آنها شود؛ یعنی هم بر حمایت از بزه‌دیده تأکید می‌شود^۴ و هم نقش و تأثیر او در تکوین بزه مورد بررسی است. نظریه شتاب‌دهندگی بزه‌دیده که مبنای بررسی بزه‌دیدگی جنسی در این مقاله قرار گرفته است به یک جنبه از تعامل میان بزه‌کار و بزه‌دیده توجه دارد و آن نقش و جایگاه بزه‌دیده و سهم او در فرآیند شکل‌گیری عمل مجرمانه است.^۵ درواقع نقش بزه‌دیده در برخی از جرایم چنان شدت می‌یابد که او را می‌توان شایسته

۱. ای، لیانا بوفارد، «نقش‌آفرینی بزه‌دیده در رخ دادن جرم» در *دانشنامه بزه‌دیده‌شناسی و پیشگیری از جرم*، دوجلدی، ترجمه لغیا رستمی (تهران: نشر میزان، ۱۳۹۳)، ۱۴۲۷.

۲. برای آگاهی بیشتر درخصوص جوانب گسترده «نیروی جنسی» رجوع کنید به «الیزابت هایچ، انرژی جنسی و یوگا، ترجمه فرامرز جواهری نیا. (تهران: بیدیه، ۱۳۸۱)، ۱۲-۱۴.

3. Victim Precipitation

۴. لازم به ذکر است که در فرآیند سیاست‌گذاری جنایی بزه‌دیده محور، توجه به نیازهای بزه‌دیده در اولویت قرار می‌گیرد. شناسایی این نیازها و توجه به تکالیف و وظایف دولت در برطرف کردن این نیازها و ضمانت اجرای لازم برای آنها تدارک دیده می‌شود. (رجوع کنید به عباس شیری، «سیاست‌گذاری جنایی درباره حقوق بزه‌دیدگان»، *فصلنامه علمی - پژوهشی سیاست‌گذاری عمومی* (۱)۴ (۱۳۹۷)، ۱۶۸).

۵. مهرداد رایجیان اصلی، *درآمدی بر جرم‌شناسی* (تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۸)، ۱۱۹.

سرزنش دانست،^۶ به‌گونه‌ای که حتی آنان را مسئول بزه‌دیدگی خودشان معرفی کرد و مرتکب را از مسئولیت مبرا شمرد.^۷ مقاله حاضر، موضوع بزه‌دیدگی جنسی را بر پایه نظریه شتاب‌دهندگی بزه‌دیده با بهره‌گیری از نمونه پژوهی چند پرونده قضایی که به‌طور عمده مربوط به شهر تهران هستند، به‌صورت توصیفی - تحلیلی مطالعه و بررسی می‌کند. مطالب مقاله، براین اساس، بر مفهوم شتاب‌دهندگی بزه‌دیده و مؤلفه‌های چهارگانه آن - یعنی، تحریک‌گری، آسان‌گری، تشویق‌گری و رضایت دادن به ارتکاب جرم - متمرکز است.

۱- شتاب‌دهندگی بزه‌دیدگی جنسی

یکی از مهم‌ترین عناصری که به‌منظور شناخت دقیق چگونگی تشکیل ایجاد رابطه میان بزه‌کاران و بزه‌دیدگان در بزه‌دیده‌شناسی مورد توجه قرار می‌گیرد، ویژگی‌های بزه‌دیدگان است. این ویژگی‌ها در جرم جنسی به‌طور ویژه‌ای موجب شتاب‌دهندگی بزه‌دیده در فرآیند ارتکاب بزه می‌گردد. از آنجا که گرایش بزه‌دیده به بزه‌دیدگی به فعالیت‌های نیروی جنسی بازمی‌گردد، لذا بررسی کنش‌گری بزه‌دیده در پرتو نیروی جنسی حائز اهمیت است.

۲-۱- شتاب‌دهندگی بزه‌دیده به اعتبار نیروی جنسی

در اینجا می‌توان گفت که منشأ گرایش بزه‌دیده جرم جنسی به شتاب‌دهندگی بزه‌دیدگی خود، در نیروی جنسی نهفته است. برطبق عقیده سنتی و رایج، تمنای جنسی انسان اساساً می‌خواهد دو عضو و اندام جنسی از دو جنس مخالف را برای تولیدمثل مرتبط سازد. رفتارهایی چون بوسیدن، نگاه و چشم‌چرانی کردن و نوازش بدنی به‌عنوان یک عمل جانبی به‌منظور آماده‌سازی برای تولیدمثل تلقی می‌شود و فرض بر این می‌رود که میل جنسی در دوران بلوغ با تکامل دستگاه تناسلی ظاهر می‌شود.^۸ درواقع، این میل جنسی به‌طور غریزی در وجود انسان نهادینه شده است و به حدی در تعیین رفتار انسانی اثرگذار است که دانشمندی همچون فروید اعتقاد دارد بنیان رفتار انسانی بر این مبنا استوار است.

انرژی جنسی در مراحل تحول، در نواحی شهوت‌انگیز سیر می‌کند که در هر دوره از رشد، تغییرات قابل توجهی دارد.^۹ واقعیت این است که همین انرژی جنسی، سوخت و انرژی هر فردی محسوب می‌گردد تا از رهگذر استفاده صحیح و مدیریت آن در زندگی رشد نماید؛ اما همین انرژی هم می‌تواند منشأ تحریک‌گری در بزه‌کار را تشکیل دهد. در پس این تحریک، نقش بزه‌دیده در بزه‌دیدگی خود

۶ همانجا.

۷. عباس شیری، «بزه‌دیده‌شناسی قضایی (قانونی)»، *مجله تحقیقات حقوقی* ۲۱(۸۴)، (۱۳۹۷)، ۲۲۲.

۸. زیگموند فروید، *مبانی روانکاوی کلاسیک*، ترجمه شاهرخ علیمرادیان (تهران: انتشارات هاشمی، ۱۳۹۴)، ۳۹.

۹. برای اطلاع از رشد روانی - جنسی و ویژگی‌های آن رجوع کنید به: کجباف، محمد باقر، *روان‌شناسی رفتار جنسی* (تهران: نشر روان، ۱۳۹۴)، ۲۶.

و شتاب‌دهندگی در این فرآیند ظاهر می‌گردد که تحت مؤلفه‌های نظریه شتاب‌دهندگی مورد بررسی واقع می‌شود.

۲-۲- مؤلفه‌های شتاب‌دهندگی در جرایم جنسی

نظریه شتاب‌دهندگی بزه‌دیده دارای چهار مؤلفه است که از گذر آنها بزه‌دیده در تکوین بزه نقش می‌آفریند.^{۱۰} این متغیرهای چهارگانه، با تمرکز بر بزه‌دیدگی جرایم جنسی در برخی از پرونده‌های قضایی بدین شرح قابل مطالعه هستند.

۲-۲-۱- تحریک‌گری

موضوع تحریک بزه‌کار از سوی بزه‌دیده جرم جنسی مقوله‌ای است که آمار زیادی از جرایم را به خود اختصاص داده است و مؤلفه بارز در شتاب‌دهندگی بزه‌دیده است. شاید وسیع‌ترین تعریف درباره شتاب‌دهندگی بزه‌دیده، در حوزه مطالعات مربوط به تجاوز جنسی به‌کار گرفته شده باشد.^{۱۱} یکی از دانشجویان ولف‌گنگ^{۱۲}، به نام امیر، درصدد اعمال مفهوم شتاب‌دهندگی بزه‌دیده در حوزه تجاوز جنسی برآمد. به‌عنوان بخشی از تحقیقات، وی تحقق تجاوز تسریع شده توسط بزه‌دیده را زمانی می‌داند که بزه‌دیده لباس تحریک‌کننده به تن می‌کند یا دارای سابقه بدنامی است. بر اساس چنین تعریفی وی نتیجه می‌گیرد که تقریباً ۲۰ درصد تجاوزات در پژوهش‌های وی توسط بزه‌دیده تسهیل شده‌اند.^{۱۳}

از بین مصادیق بزه‌دیدگان محرک قطعاً بزه‌دیدگان منحرف و روسپیگر چهره می‌نمایانند. در این

۱۰. این موضوع در آثار پیشگامان بزه‌دیده‌شناسی نمایان است. در همین راستا هنتیگ معتقد است که بزه‌دیده یک نقش علی در جرایم ایفا می‌کند، از طریق تحریک‌گری، آسان‌گری، تشویق‌گری و رضایت دادن. هنتیگ در همان بررسی‌های اولیه به هر چهار مؤلفه اشاره می‌نماید:

Mehrdad Rayejian Asli, "Introduction General Theory of in Criminal Sciences", *Intl. J. Humanities* 20(3) (2013): 61.

۱۱. اولین پژوهش‌ها راجع به در نظر گرفتن نقش بزه‌دیده در تکوین جرم به جرم قتل بازمی‌گردد. در سال ۱۹۵۸، ماروین ولف‌گنگ در پژوهش‌های خود، ارتباط میان مجرم و بزه‌دیده را در جرم قتل بررسی کرد و عبارت «نقش‌آفرینی بزه‌دیده در وقوع جرم» را برای معرفی وقایعی که در آنها بزه‌دیده نقش تعیین‌کننده در رخ دادن نتیجه ایفا می‌کند، مطرح کرد. از زمان طرح موضوع نقش بزه‌دیده در وقوع جرم تاکنون چنین عبارتی در قالب مفاهیم و رویه‌های متفاوتی مورد استفاده واقع شده، به طوری که برخی از تعریف‌ها و کاربردهای آن، بحث‌های چالش‌برانگیزی را در فهم و تعیین جایگاه بزه‌دیده ایجاد نموده است. اگرچه در بسیاری موارد بزه‌دیده در وقوع جرم، سرزنش می‌شود لیکن تعیین نقش و جایگاه واقعی بزه‌دیده در جرایم خشونت‌آمیز، موضوع مهمی است که نیازمند انجام پژوهش‌های جداگانه است. سالیان بسیار، از سال ۱۹۱۴ به بعد، پژوهشگران و اندیشمندان، درباره این موضوع بحث کرده‌اند که ممکن است برخی بزه‌دیدگان جرم قتل، مجرم را تحریک کرده باشند که منجر به مرگ آنها شده است. تحریک از سوی بزه‌دیده که بیشتر به بررسی ملاحظات قانونی در تعیین نقش او در تحریک مجرم تعبیر شده است، مفهومی آشنا و شناخته‌شده در حقوق جنایی است. (برای کسب اطلاعات بیشتر رجوع کنید به: بوفارد، پیشین، ۱۴۲۱).

12. Wolfgang

۱۳. بوفارد، پیشین، ۱۴۲۱.

بزه‌دیدگان، ویژگی‌هایی همچون پوشش نامناسب، آرایش غلیظ و ظاهر و رفتار تحریک‌آمیز مشهود است و از گذر همین خصوصیات تحریک‌گری خود را عمداً بروز می‌دهند.

بر پایه برخی از پژوهش‌ها در ایران، زنان نوعاً به‌خاطر نقاط برجسته در جسم خود و شیطنت‌ها و طنازی‌های زنانه خویش زمینه بهتری را برای وقوع بزه فراهم می‌آورند، خصوصاً در سنین ۱۶ تا ۲۵ سالگی که مجموعاً ۵۶ درصد از بزه‌دیدگان مورد بررسی بودند. علاوه بر این، پوشش بزه‌دیدگان نیز نامناسب و تحریک‌کننده بوده است، چه اینکه بر اساس یافته‌های همان پژوهش ۴۴ درصد آنها لباس‌های نامتعارف به تن داشته و ۳۸ درصد آنها نیز لباس‌های محلی داشتند که به تأیید پژوهشگر لباس‌های محلی نازک و رنگین بوده است.^{۱۴}

افزون بر اینها، موضوع تحریک‌گری در برخی از پرونده‌های مرتبط با جرایم جنسی به‌وضوح نمایان است. به‌عنوان نمونه در یک پرونده خیانت به همسر^{۱۵}، زن شوهرداری با پسری ۲۵ ساله آشنا شده و در روزی که هر دو در خانه زن در حال برقراری رابطه نامشروع بودند، شوهر که هر روز تا دیروقت سرکار می‌ماند، آن روز به خانه بازمی‌گردد و کلید را برای باز کردن در داخل در می‌کند اما همسرش کلید را از پشت، داخل در گذاشته بود که باز نشود.

مرتکبان از این اتفاق، وحشت‌زده می‌شوند. پسر ۲۵ ساله در این وضعیت بسیار بغرنج به دنبال راه فرار است و هیچ راهی غیر از پریدن از پنجره نمی‌یابد. آپارتمان در طبقه پنجم واقع شده و ارتفاع بسیار زیاد است؛ اما در کنار پنجره به فاصله ۲ متری، ستون‌هایی به شکل افقی به آپارتمان روبرویی وصل شده که هر ستون با ستون پایینی ۳ متر فاصله دارد. پسر فراری به این امید که ستون اول را بگیرد و از آنها پایین رود، می‌پرد اما به ستون اول که نمی‌رسد هیچ، بلکه با ضرب شدید به ستون دوم برخورد کرده و تعادلش به‌هم خورده، در ساختمان پستی از بخت و اقبال خوبش درون باغچه می‌افتد و دچار آسیب‌های شدید از جمله فلج از هر دو پا می‌شود. زن نیز با هر ترفندی که شده مانع از اطلاع شوهرش از ماجرا می‌شود.

پس از این ماجرا، پدر پسر ۲۵ ساله طرح شکایت نموده و مدعی می‌گردد که آن زن و شوهر با طرح نقشه قبلی پسرش را به خانه کشانده و او را از طبقه پنجم به پایین پرت می‌کنند. شوهر هم به‌محض مطلع شدن از قضیه، شکایت خود را تحت عنوان برقراری رابطه نامشروع و زنا علیه همسر خود و آن پسر مطرح می‌کند.

پرونده در شعبه بازپرسی یک دادسرای ناحیه ۵ تهران در سال ۱۳۹۲ طرح و تحقیقات شروع می‌گردد. در همان بازجویی‌های اولیه، زن اعتراف نموده و کل ماجرا، نحوه دوستی و آشنایی با پسر ۲۵ ساله و برقراری ارتباط نامشروع را معترف می‌شود، اما برقراری زنا را منکر می‌گردد. کارشناس پرونده نیز با توجه به محل پریدن و محل فرود آن پسر صراحتاً اظهار نظر می‌نماید که او قطعاً با اختیار خود پریده

۱۴. محمود حسینی نوه «نقش بزه‌دیده در تکوین جرایم جنسی شهرستان بندرعباس» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، قم: مجتمع آموزش عالی قم، ۱۳۷۷)، ۱۲۰.

۱۵. پرونده کلاسه ۹۲۰۹۹۸۰۲۸۵۴۰۰۲۴۵ شعبه ۱۱۶۱ دادگاه کیفری دو تهران

است.

برهمن اساس، شعبه ۱۱۶۱ دادگاه کیفری دو تهران ضمن صدور رأی برائت زن و شوهر نسبت به اتهام ضرب و جرح عمدی و شروع به قتل عمدی، حکم محکومیت به تحمل ۷۴ ضربه شلاق برای پسر ۲۵ ساله و زن شوهردار از بابت اتهام برقراری روابط نامشروع دون زنا صادر می‌کند؛ اعتراضات طرفین و تلاش شایان برای اثبات رابطه زنا بی‌اثر بوده و پرونده با همین کیفیت مختومه می‌گردد. بر مبنای موضوع پژوهش، کنش‌گری بزه‌دیده جرم جنسی در این پرونده، به رفتار و وضعیت زن شوهردار بازمی‌گردد و تبلور مؤلفه‌های نظریه شتاب‌دهندگی بزه‌دیده - «تحریک‌گری» در اینجا - قابل مشاهده است.

آشنایی مرتکبان قطعاً بر مبنای تحریک‌گری و رضایت زن استوار است. گفتار و رفتار زن شوهردار موجبات تحریک پسر ۲۵ ساله را فراهم آورده و بر این اساس، برقراری رابطه نامشروع محقق می‌شود. نهایتاً در روز حادثه دعوت به صرف ناهار توسط زن شوهردار و پذیرش آن از سوی پسر، شرایط را برای برقراری رابطه جنسی مهیا می‌نماید که باز هم نقش تحریک‌گری زن کاملاً روشن می‌باشد. بدین سان، می‌توان نتیجه گرفت که بزه‌دیده در تکوین جرم با رفتار و وضعیت خاص خود می‌تواند محرک و کنش‌گر باشد که این امر در جرم جنسی با عنایت به گفته‌های پیشین بر مبنای روانکاوی بزه‌دیده و بزه‌کار بسیار تعیین‌کننده است.

۲-۲-۲- آسان‌گری

گاه بزه‌دیده خود موجب تسهیل و آسان شدن وقوع جرم می‌گردد. بزه‌دیده علاوه بر اینکه به صورت غیر عمدی این آسان‌گری را باعث می‌شود، گاهی نیز عمداً موجب آسان شدن شرایط و اوضاع و احوال برای وقوع جرم می‌گردد. نقش آسان‌گر بزه‌دیده حتی در محاسبات بزه‌کار برای تصمیم به ارتکاب یا عدم ارتکاب بزه نیز می‌تواند مؤثر باشد.^{۱۶} معمولاً زمانی که بزه‌کار، بزه‌دیده را در یک شرایطی بیابد که موانعی برای اجرای نیت سوء خود نیابد، موقعیت آسان و ساده‌ای برای ارتکاب جرم تلقی می‌گردد. حال اگر بزه‌دیده خود این شرایط را فراهم بیاورد نقش آسان‌گری خود را به خوبی ایفا نموده است. در بیشتر مواقع این موقعیت در یک محل خالی از افراد پیش می‌آید از جمله در منزل خود بزه‌دیده. پرونده‌ای^{۱۷} در این ارتباط تحلیل می‌شود که به خوبی نقش آسان‌گر بزه‌دیده را نمایان می‌کند. خانمی در صفحه اینستاگرام خود، کلیپی را لایک می‌کند و به دنبال آن، با مردی وارد رابطه می‌شود. ابتدا پیام‌هایی میان دو طرف در خصوص نحوه عملکرد بازاریابی شبکه‌ای ردوبدل می‌شود و خیلی زود به ارسال پیامک‌های عاطفی کشیده می‌شود. تنها ده روز بعد از اولین ارتباط در اینستاگرام، حوالی ساعت ۱۰ صبح، زن، در شرایطی که همسرش به محل کار رفته و فرزندش نیز خواب است، با استرس و اضطراب فراوان منتظر حضور دوست‌پسر خود می‌نشیند. پس از مراجعه آن پسر به خانه

۱۶. ژان پرادل، تاریخ/اندیشه‌های کیفری، ترجمه علی حسین نجفی ابرنآبادی (تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۰)، ۶۷.

۱۷. پرونده کلاسه ۹۸۰۱۲۱ شعبه دادگاه کیفری یک تهران

این زن، او متوجه می‌شود که طرفش با کسی که در فضای مجازی عکس او را دیده بود، کاملاً متفاوت است. زن که پشیمان شده، ملتسانه از آن مرد می‌خواهد که او را به حال خود واگذارد؛ اما آن مرد دست خود را بر دهان مینا و چاقویش را بر پهلوی او می‌گذارد و وی را تهدید می‌کند که اگر همکاری نکند بچه‌اش را می‌کشد. در ادامه، او را به اتاق می‌کشاند و با تهدید و اجبار لباس‌هایش را از تن خارج نموده و به او تجاوز به عنف می‌نماید و بعد از آن از خانه خارج و متواری می‌گردد.

در سال ۱۳۹۸، با شکایت زن و همسرش در شعبه ۶ دادگاه کیفری یک تهران، پرونده قضایی مطرح و با دستور قاضی، پرونده جهت دستگیری متهم به پایگاه پنجم آگاهی ارجاع گردید. مأموران باتجربه دایرة آگاهی، نقشه دستگیری مرد متجاوز را با کمک زن بزه‌دیده تجاوز طراحی می‌کنند. بر این اساس، زن مجدداً رابطه خود را با آن مرد از سر می‌گیرد و با ترفندی او را مجدداً به خانه خود می‌کشاند. مرد متجاوز برای بار دوم با همراه داشتن همان چاقو وارد خانه آن زن می‌شود و در همان لحظه همسرش و سه نفر از مأموران آگاهی که کمین کرده بودند، خارج شده و او را دستگیر می‌کنند.

در تحقیقات، مرد متجاوز ابتدا به تجاوز به عنف اقرار می‌نماید. ولی سپس در دادگاه با این ادعا که ارتباط جنسی با رضایت زن صورت گرفته بود و اقرار او در آگاهی تحت شکنجه بوده است، منکر تجاوز می‌شود. دادگاه به‌رغم وجود مدارکی همچون پیامک‌های بعدی مرد متجاوز که به‌نوعی بر تجاوز به عنف دلالت داشت، به دلیل وجود شبهه، تنها حکم به رابطه نامشروع و تحمل ۷۴ ضربه شلاق برای مرد متجاوز صادر می‌نماید.

در این پرونده، نقش آسان‌گر بزه‌دیده، تأثیر بسزایی در تکوین جرم دارد. دعوت کردن مرد متجاوز به خانه، نمایانگر بی‌احتیاطی و در همان حال، آسان‌گری از سوی بزه‌دیده است.

نکته حائز اهمیت در خصوص مؤلفه آسان‌گری بزه‌دیدگی این است که آمارهایی راجع به تجاوزهای جنسی توسط افراد آشنا وجود دارد. به‌موجب تحقیقاتی که در ارتباط با تجاوزهای جنسی در برخی از کشورهای غربی صورت گرفته است، مشخص شده که نزدیک به دو سوم تجاوزها توسط مرتکبان آشنا (شامل دوستان، آشنایان، عشاق صمیمی و خویشاوندان) ارتکاب یافته‌اند و تنها یک سوم از مرتکبان این جرایم، اشخاص بیگانه بوده‌اند.^{۱۸} این نشان می‌دهد که بزه دیدگان با بی‌احتیاطی و گاه از روی عمد در برخورد با آشنایان شرایط وقوع بزه جنسی را تسهیل کرده و نقش شتاب‌دهندگی خود را ایفا می‌نمایند.

در همین ارتباط، تحقیقات برخی از بزه‌دیده‌شناسان، همچون امیر، نیز همین موضوع را تأیید می‌نماید. مقاله وی در مطالعه روابط بزه‌کار و بزه‌دیده، متضمن این واقعیت است که وقتی بزه‌دیدگان و بزه‌کاران، نزدیک به هم و یا دست‌کم، آشنا هستند، این امر سبب می‌شود تا بزه‌کار دست به تجاوز جنسی بزند.^{۱۹}

18. Sarah. E. Ullman and others, "The Role of Victim-Offender Relationship in Women's Sexual," *J Interpers Violence* 6(2006), 798.

19. Menakhem Amir, "Victim Precipitated Forcible rape", *Journal of criminal Law and Criminology* 58 (1968): 493.

بر اساس پاره‌ای از گزارش‌ها در ایران، فرضیهٔ آسان‌گری بزه‌دیده در جرایم جنسی نیز قابل اثبات، ارزیابی می‌شود. در یکی از این گزارش‌ها در سال ۱۳۹۸،^{۲۰} دختری جریان آزار و اذیت جنسی در سن ۱۸ سالگی توسط سه برادر دوست خود را افشاء می‌نماید. در این پرونده، دختر بزه‌دیده برای درس خواندن جهت آمادگی در کنکور به خانه دوستش می‌رود و در جریان آن، سه برادر دوستش در سن نوجوانی و اوج عطش جنسی با این دختر روبرو شده و بر اثر تحریک جنسی اقدام به آزار و اذیت جنسی او می‌کنند. بنا بر اظهارات دختر بزه‌دیده، «از اولین تجاوز که نیم ساعت گذشت دیگر هیچ چیز برایم اهمیت نداشت. هر سه نشستند به مشروب خوردن و من با تن رنجور گوشه‌ای افتاده بودم. بعد با تهدیدهای بسیار مرا رها کردند...».

در پرونده دیگری،^{۲۱} دختر ۲۹ ساله‌ای به‌عنوان مسافر در یک خودروی پراید با دو سرنشین مرد می‌نشیند. داخل ماشین به‌خاطر سرقت قبلی گوشی‌اش در همان روز شروع به گریه می‌کند که سرنشینان خودرو که دو دوست بودند با او همدردی کرده و همین صحبت‌ها به گفته متجاوزان دستگیر شده منشأ تحریک آنها شده و تصمیم به ربودن دختر بی‌گناه می‌گیرند. او را با تهدید با چاقو به میدان میوه و تره‌بار برده و در یکی از سوله‌ها به او تجاوز می‌کنند. علاوه‌بر متغیر آسان‌گری، بزه‌دیده ممکن است از گذر تشویق‌گری نیز شتاب‌دهندگی جرم جنسی را موجب شود.

۲-۲-۳- تشویق‌گری

منظور از مؤلفهٔ تشویق‌گری، اعمال و رفتار بزه‌دیده به شکلی است که بزه‌کار را برای ارتکاب جرم به شوق درآورد. کشش جسمانی و روانی که به‌طور خودآگاه یا ناخودآگاه میان زن و مرد وجود دارد، فقط شامل مجرم نمی‌شود، بلکه این کشش از سوی زن نسبت به مرد هم وجود دارد که همین کشش منشأ رفتارهایی از سوی بزه‌دیده می‌شود که آن را می‌توان تشویق‌گری به ارتکاب جرم قلمداد کرد. رفتار و تفسیر آن ممکن است زن را وارد وضعیتی کند که رفتار و موقعیت او مشوق جلوه‌گر شود و از طریق آن، دسترسی جنسی برای مرد حاصل گردد؛ بنابراین مقاومت بزه‌دیده از سوی بزه‌کار جدی گرفته نمی‌شود و ارتکاب جرم و جنایت انگیزه‌ای برای بزه‌کار می‌شود.^{۲۲} لذا خانمی که در مکالمه یا مراوده‌ای، بی‌جهت یا به شکل نامتعارفی به مردی لبخند می‌زند و یا روی خوش نشان می‌دهد، با رفتارش می‌تواند آن مرد را برای ارتکاب یک بزه جنسی به شوق آورد.

در متغیر تشویق‌گری، گاهی رفتار بزه‌دیده ممکن است به حدی تشویق‌گر باشد که شتاب‌دهندگی او را افزایش دهد و حتی سبب شود که بزه‌دیده در فرآیند بزه‌دیدگی خود، تقصیری بیشتر یا برابر

۲۰. «روایت دختران از آزار جنسی/ چرا وقتی مورد آزار و اذیت قرار می‌گیرند آن را پنهان می‌کنند؟»، خبرآنلاین، ۱۳۹۶/۰۲/۱۰.

www.khabaronline.ir

۲۱. «تجاوز به دختر جوان در میدان میوه و تره‌بار»، خبرآنلاین، ۰۳/۱۰/۱۳۹۰.

www.khabaronline.ir

22. Amir, op cit., 494.

با بزه‌کار پیدا کند. بر همین اساس بوده که در پرونده‌ای، قاضی رسیدگی‌کننده اظهار داشته است: «این نهایت عدم‌دوراندیشی است برای یک دختر که شب‌هنگام از یک خودروی شخصی تقاضای سوار شدن نماید؛ خیلی ساده است و نیاز به تصریح ندارد که در واقع امر، چنین دختری با این کارش برقراری رابطه جنسی را درخواست می‌کند.»^{۲۳} و بدین‌سان، در محکوم نمودن مرد متجاوز، در راستای تخفیف مجازات، به جریمه ۲۰۰۰ لیره‌ای به جای مجازات حبس برای آن جرم، بسنده می‌کند. در پرونده‌ی دیگری با موضوع تجاوز به عنف^{۲۴} نقش تشویق‌گر بزه‌دیده را می‌توان مشاهده کرد. بنا به روایت قاضی کشیک این پرونده:

در یکی از شب‌های سال ۸۹ حدود ساعت ۲۳:۳۰ شب، زنی حدوداً ۳۰ ساله سراسیمه وارد اتاق کشیک می‌شود. با ظاهر و پوششی تحریک‌کننده اظهار می‌نماید که ساعاتی پیش توسط دو نفر مورد تجاوز به عنف قرار گرفته است و ماجرا را این‌گونه شرح می‌دهد: «متأهل هستم و دارای دو فرزند و ساکن یکی از شهرهای مرکزی کشور. برای دیدن پدر و مادر سفر کرده بودم و شب را در منزل پدرم ماندم؛ غروب روز بعد تصمیم گرفتم به یکی از دوستانم که ساکن مرکز استان است، سری بزنم. برای این کار در میدان خروجی شهر سوار یک دستگاه سواری پیکان مسافربر که عازم مرکز استان بود، شدم. در قسمت جلو خودرو دو جوان (یک سرنشین و یک راننده) نشسته بودند. پس از حرکت و در ۱۰ الی ۱۵ کیلومتری نرسیده به مرکز استان ناگهان راننده، خودرو را در کنار جاده متوقف نموده و یک‌باره با آمدن به صندلی عقب، به زور به من تجاوز کرد و قبل از تجاوز سرنشین دیگر، از خودرو خارج شده و از خودروهای عبوری تقاضای کمک کردم و با توقف خودروهای عبوری برای کمک به من، راننده و سرنشین با خودروی خود از محل گریختند. فقط توانستم که شماره خودرو را یادداشت کنم.»

همان شب با مشخص شدن هویت مالک خودرو با صدور نیابت قضایی حکم دستگیری وی صادر می‌شود و در ساعت ۲:۳۰ نیمه‌شب مالک خودرو دستگیر می‌گردد و مورد شناسایی شاکی قرار می‌گیرد. در بازجویی اولیه از متهم، وی به زنا‌ی به عنف با شاکی اقرار می‌کند؛ اما بیان ماجرا از زبان متهم هم شنیدنی است. او ماجرا را این‌گونه شرح می‌دهد که: «غروب قصد سوار کردن مسافر و بردن به مرکز استان را داشتم. ابتدا یک جوان سوار شد، بعد از چند لحظه این خانم (شاکی) باهمین وضع ظاهری سوار ماشین شد. هوا در حال تاریک شدن بود به سمت مرکز استان حرکت کردم. هنوز از شهر خارج نشده بودم که این خانم روسری خود را باز کرد و به من گفت لطف کنید صدای ضبط را بالا ببرید. با این رفتار زن وسوسه شدم و به فکر تجاوز به او افتادم چون با رفتار او فکر کردم زن هزه‌ای باشد. به جوان مسافر دیگر با ایماء و اشاره قصد خودم را اعلام کردم و او هم به این کار تمایل و علاقه نشان داد. تا اینکه نرسیده به مرکز استان به یک‌باره در کنار جاده توقف کرده

۲۳. ویلیامز، کاترین، «روش زندگی و تأثیرگذاری بزه‌دیده بر وقوع جرم». ترجمه علی صفاری، مجله تحقیقات حقوقی ۴۱ (۱۳۸۴)، ۴۰۸.

۲۴. در این زمینه، نک: مصطفی عباسی، «ماجرای یک تجاوز به عنف»، ۱۳۹۰/۰۴/۰۱.

[http://mostafaabasi.blogfa.com/post/31\(1399/02/27\)](http://mostafaabasi.blogfa.com/post/31(1399/02/27))

و به صندلی عقب خودرو رفته و به این خانم به زور تجاوز کردم. بعد از اتمام کار خود، بیرون آمدم که سرنشین دیگر هم با او نزدیکی کند که این خانم از خودرو خارج شد و فرار کرد و از راننده‌های عبوری تقاضای کمک کرد. ما هم سریعاً از محل فرار کردیم.» بعدها با دستگیری سرنشین خودرو، وی نیز اظهارات راننده را تأیید کرد.

پس از طرح شکایت شاکی و تحقیقات مقدماتی توسط قاضی کشیک و مسئولین در دادسرا و تکمیل تحقیقات از جمله اقرار متجاوز، پرونده در دادگاه کیفری استان مطرح می‌شود و نهایتاً راننده خودرو به جرم زنا یا به عنف محکوم به اعدام می‌گردد.

در این پرونده بزه‌دیده در اولین قدم با ظاهر و پوشش تحریک‌کننده خود، نقش خود را به‌عنوان یک بزه‌دیده شتاب‌دهنده به‌خوبی ایفا می‌کند؛ به‌طوری‌که بازپرس کشیک به‌ظاهر و لباس‌های تنگ و ظاهر جذاب او اشاره می‌کند. در مرحله بعدی، بزه‌دیده با بی‌احتیاطی سوار یک ماشین با دو سرنشین مرد می‌شود. در ادامه، آن زن به گفته راننده و مسافر دیگر، روسری خود را برمی‌دارد و از راننده تقاضای بالا بردن صدای موسیقی را می‌نماید. این اقدام وی کمال بی‌احتیاطی را نشان می‌دهد و از سوی دیگر نقش تشویق‌گری بزه‌دیده را نشان می‌دهد؛ به‌گونه‌ای که راننده در اعترافات خود بیان داشته که بزه‌دیده با این رفتار خویش مرا به فکر تجاوز به او انداخت. جالب‌تر اینکه راننده با ایما و اشاره به مسافر دیگر می‌فهماند که قصد تجاوز دارد و باهمکاری هم به آن زن بینوا تجاوز کنند و او هم این پیشنهاد بی‌شرمانه را می‌پذیرد.

۴-۲-۲- رضایت دادن

رضایت دادن بزه‌دیده به ارتکاب جرم را می‌توان نقطه اوج نقش شتاب‌دهنده بزه‌دیده در بزه‌دیدگی خود به‌شمار آورد تا جایی که حتی ممکن است در صورت رضایت بزه‌دیده، او را مرتکب یا هم‌تراز با بزه‌کار محسوب کنند (مانند رابطه زانی و زانیه در جرم زنا). باوجوداین، در تجاوز جنسی مسئله رضایت ممکن است حالت تسهیل‌کننده به خود بگیرد.

رضایت بزه‌دیده در حقوق کیفری به شکل‌های متفاوتی مطرح می‌گردد. در جرایمی که مجنی‌علیه مطرح است رضایت بزه‌دیده به‌ندرت تأثیری در تکوین بزه دارد و چه‌بسا از عناصر متشکله جرم نیز محسوب گردد،^{۲۵} همچون زنا. رضایت گاه به‌عنوان عوامل رافع مسئولیت کیفری محسوب می‌شود و در بعضی موارد هم به‌طور کلی مانع تحقق جرم می‌گردد؛ همچون جرایم علیه اموال مثل سرقت و خیانت‌درامانت؛ اما در بزه‌دیده‌شناسی و موضوع مورد بحث، رضایت بزه‌دیده در آن مواردی که تحقق جرم منوط به وجود رضایت نیست و در واقع رضایت بزه‌دیده تأثیری در تکوین جرم ندارد به‌عنوان عامل تسهیل‌کننده بزه و بزه‌دیدگی خود فرد مورد مطالعه است.

در هسته بحث‌های مربوط به تجاوز جنسی، مفهوم رضایت در عمل یا رفتار جنسی همواره موضوع مطالعه است. رضایت به‌ویژه در مسئله جرایم جنسی زمانی اهمیت پیدا می‌کند که هر دو طرف از

۲۵. ایرج گلدوزیان، *بایسته‌های حقوق جزای عمومی* ۱-۲-۳ (تهران: نشر میزان، ۱۳۸۴)، ۱۴۶.

قبل باهم ارتباط داشته باشند؛ مثل ارتباط میان همسران، نامزدها و دوست دختر یا پسر، دوستان نزدیک و آشنایان.^{۲۶}

وقتی کسی به کنش یا عمل جنسی رضایت داشته باشد، با خواسته و آگاهی خود وارد آن رابطه شده است. به عبارت دیگر، شخص در چنین مواردی، آگاهانه و از روی میل و علاقه تصمیم می‌گیرد و از پیامد نهایی آن تصمیم آگاه است.

در یکی از پرونده‌ها^{۲۷}، خانمی با داشتن رابطه قبلی با مردی که برای استعمال مواد مخدر به منزل آنان رفت و آمد داشت، اظهار نمود که فریب وعده‌های دروغین آن مرد را خورده و به زنا با وی رضایت داده است. شوهر این زن از مرد زناکار شکایت می‌کند. در تحقیقات، آن زن اظهار می‌کند که مرد مرتکب از دوستان شوهرش بوده و برای مصرف مواد مخدر به خانه آنها می‌آمده و با همسرش مواد مخدر استعمال می‌کردند؛ اما پس از مدتی با پاپوش درست کردن برای همسرش، وی به جرم نگهداری مواد مخدر به حبس محکوم شد. آن مرد نیز با آگاهی از عدم حضور همسر زن، او را اغفال نمود و با ابراز علاقه و دادن وعده‌های دروغین مبنی بر انجام امور اقامت من در دبی، رضایت او به رابطه جنسی را جلب می‌کند که به حاملگی زن می‌انجامد. دادگاه که قبلاً آن زن را به دلیل اقرار به زنا و دوری از همسر محبوسش، به زنا‌ی غیرمحصنه محکوم کرده بود، این بار نیز به لحاظ فقد ادله کافی و اظهارات مرد زناکار مبنی بر عدم رابطه جنسی با او و رفت و آمد به منزل آنها در زمانی که شوهر وی نیز حضور داشته است، حکم بر برائت وی را صادر نمود.

در این پرونده، متهم از موقعیت ایجادشده یعنی حبس شوهر زن سوءاستفاده نموده است، چه آنکه وقتی زن بزه‌دیده با پیشنهاد مرد متهم روبرو می‌شود، به دلیل شرایط و اوضاع و احوالی که با آن درگیر بود، (از جمله حبس همسرش و نیاز به یک حامی و پشتیبان برای تأمین هزینه‌های زندگی و البته وسوسه جنسی) به برقراری زنا رضایت می‌دهد.

اشاره به این مطلب، ضروری است که اغلب بزه‌دیدگی‌های جنسی براساس رضایت بین آشنایان و دوستان اتفاق می‌افتد. چه اینکه بزه‌دیده معمولاً به شخصی که دست‌کم با او آشنایی دارد، برای برقراری رابطه جنسی رضایت می‌دهد. برای مثال در آمریکا تخمین زده شده که ۶۰ تا ۸۰ درصد بزه‌دیدگان تجاوز، مرتکبان را از قبل می‌شناخته‌اند.^{۲۸}

درخصوص مؤلفه رضایت بزه‌دیده، بحث چالش‌برانگیزی تحت عنوان «رضایت بر اثر فریب» مطرح است. براین اساس، گاهی بزه‌کاران با توسل به ترفندهایی، رضایت ظاهری بزه‌دیده را اخذ می‌کنند یا با از بین بردن اختیار و اراده بزه‌دیده، به‌طور کلی، مقاومت او را خنثی می‌کنند. این مسئله از منظر جرم‌شناسی، در بحث رقم سیاه جرایم نیز مطرح می‌شود؛ زیرا بخشی از میزان پنهان یا ناشناخته بزهکاری را تشکیل می‌دهد.

۲۶. وندی پرکینز، «تجاوز جنسی و مسائل مربوط به رضایت» در *دانشنامه بزه‌دیده‌شناسی و پیشگیری*، دوجلدی، ترجمه نسرین خواجه نوری (تهران: نشر میزان، ۱۳۹۳)، ۱۰۵۱.

۲۷. پرونده شماره ۸۷۰۰۸۳؛ نقل در: فرهاد شاهیده، *بزه‌دیده‌شناسی* (تهران: مجد، ۱۳۹۳)، ۵۱.

۲۸. پرکینز، «تجاوز جنسی آشنایان و دوستان»، ص ۱۰۲۴.

در همین راستا، بر پایه یک گزارش از پرونده‌ای^{۲۹}، خانمی با انتشار متنی در توئیتر مدعی می‌شود که به او تجاوز شده است. پس از این توثیق، افرادی که مدعی بودند مورد تجاوز قرار گرفته‌اند، تجربه خود را بیان کرده و حتی نام متجاوز را نیز منتشر کردند. برخی از بزهدیدگان با انتشار تصاویر گفت‌وگوهای (چت) مشترک با او و توثیق‌هایی اظهار داشتند که مرد متجاوز آنها را اغفال می‌کرد و پس از مدتی که به هوش می‌آمدند، متوجه می‌شدند که کار از کار گذشته و برهنه روی تخت رها شده‌اند. پس از تحقیقات، روشن شد که متهم (بزهکار) با راه‌اندازی کانال‌هایی در تلگرام و اینستاگرام، ضمن ارتباط برقرار کردن با دختران دانشجو و برگزاری تورهای گردشگری و ایرانگردی، آنها را اغفال کرده و پس از دعوت‌شان به خانه و مست کردن یا بیهوش کردن آنها، اقدام به تجاوز می‌کرده است.

با توجه به حجم شکایت‌ها و جریحه‌دار شدن احساسات عمومی، تحقیقات گسترده‌ای در این زمینه آغاز شد که در نهایت، به دستگیری متهم انجامید.^{۳۰} در این پرونده بزهدیدگان آگاهانه در محلی به دعوت بزهکار حاضر می‌شدند که دست متهم را برای انجام هر کاری و ارتکاب هرگونه جرمی باز می‌گذاشته است. علاوه بر این، با نوشیدن مشروبی که قبلاً توسط بزهکار مسموم به مواد بی‌هوش کننده شده بود، بی‌احتیاطی و غفلت شدیدی از بزهدیدگان سرزده است.

۲- نتیجه‌گیری

مطالعه بزهدیدگی جنسی با تکیه بر مؤلفه‌های نظریه شتاب‌دهندگی بزهدیدگی نمایان نمود که خصوصیات و ویژگی‌های بزهدیده جرم جنسی در تکوین واقعه مجرمانه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. بر مبنای مطالعات انجام شده می‌توان نتیجه گرفت که بزه دیده دارای رفتار تحریک‌آمیز، در رخداد بزه جنسی نقشی بسیار فعال دارد. این نوع رفتار محرکانه خفیف‌ترین حالت خود همچون لبخند زدن به مجرم یا ابراز علاقه تا حالت شدیدتر مثل پوشش و رفتار بسیار زننده و تحریک‌گر و شدیدترین وضعیت یعنی پیشنهاد مستقیم برقراری ارتباط جنسی از سوی بزهدیده را در برمی‌گیرد. همچنین از مطالعات انجام شده خصوصاً در آمار ارائه شده از وضعیت موجود در حیطه جرایم جنسی و پرونده‌هایی که به‌طور جزئی‌تری مورد بررسی و تحلیل واقع شدند، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که بزهکار جرم جنسی اغلب قبل از ارتکاب بزه به‌گونه‌ای تحریک جنسی شده است که این تحریک از سوی بزهدیده انجام شده است. بزهدیده با کوتاهی خود در رعایت نکات ایمنی و حدود عرف جامعه در خصوص پوشش و رفتار، باعث تحریک افراد جامعه می‌گردد. درست است که افرادی بر تحریک

۲۹. «کیوان امام وردی چگونه تجاوز زوری انجام می‌داد»، کرج رسا، ۱۴۰۰/۰۳/۲۳.

<https://karajrasa.ir/>

۳۰. همانجا.

شایان ذکر است که این پرونده تا زمان نگارش مقاله، تحت رسیدگی در مرحله تحقیقات مقدماتی قرار دارد. در ارتباط با وجود یا فقدان رضایت بزهدیده در این پرونده، ماده ۲۲۴ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ مقرر داشته است: «هرگاه کسی با زنی که رضای او نباشد، در حال بیهوشی، خواب یا مستی زنا کند، رفتار او در حکم زنا با او به عنف است.»

جنسی به‌وجود آمده از رفتار و ظاهر بزه‌دیده بر نفس خود غلبه نموده و از آن می‌گذرند، لیکن افرادی نیز وجود دارند که به علل مختلف همچون تحریک‌گری بیشتر از سوی بزه‌دیده، عدم‌ارضاء جنسی به مدت طولانی و خوی بزه‌کارانه، توانایی غلبه بر خود را نداشته، به ارتکاب جرم مبادرت می‌نمایند. بنابراین بزه‌دیده از گذر تحریک‌گری، آسان‌گری، تشویق‌گری و رضایت دادن در بزه‌دیدگی خود نقش شتابگر ایفا می‌کند و درواقع بزه‌دیدگی خود را تسهیل نموده و از این بابت موردسرزنش قرار می‌گیرد. لازم به ذکر است که نقش شتاب‌دهنده بزه‌دیده در تکوین بزه گاه به حدی می‌رسد که تقصیر او را برابر با بزه‌کار قرار داده و ممکن است حتی این مقدار عمل وی همچون زنا جرم‌انگاری نیز شده باشد.

نباید فراموش کرد که افراد جامعه خصوصاً زنان در جهت جلوگیری از بزه‌دیدگی خود می‌توانند با بهره‌گیری از اقدامات پیشگیرانه و امنیتی همچون استفاده از پوشش مناسب عرف جامعه، رفتار عادی و متناسب، دقت در برقراری ارتباط با مردان خصوصاً افراد شرور، انتخاب شغل و محل کار امن و مسائلی از این قبیل نرخ بزه‌دیدگی جنسی را کاهش دهند. همچنین آگاهی زنان از اینکه مرد بزه‌کار در معرض تهدید دچار چه حالتی می‌شود و از این تحریک چه افکار مجرمانه و بعضاً وحشتناکی در ذهن او شکل می‌گیرد، در توجیه آنها در اتخاذ تدابیر پیشگیری مؤثر خواهد بود.

وانگهی، آگاهی به این آموزه روانشناسی، بزه‌دیدگان را به اتخاذ تدابیر پیشگیرانه بیشتر مجاب می‌کند: زمانی که شخصی خصوصاً مردان تحریک جنسی می‌شوند سطح تستسترون‌ها در خون افزایش می‌یابد، احساس هیجان خاصی به فرد دست می‌دهد، ضربان قلب افزایش می‌یابد، مغز فعالیت‌های دیگر را رها کرده و به تخلیه انرژی متمرکز می‌گردد.^{۳۱} تمام این حالات و احساسات دیگر باعث می‌شود که بزه‌کار در لحظه قبل از ارتکاب جرم از سلامت روانی کامل بهره نبرد و گاه مرتکب اعمالی شود که بعد از ارتکاب، به‌شدت متعجب و نادم گردد.

درواقع، پیشنهاد اصلی حل معضل بزه‌دیدگی جنسی این است که در استفاده از نیروی جنسی باید استحاله اساسی رخ دهد. براین اساس، حقیقتی که باید پذیرفته شود این است که افراد جامعه تحت تأثیر آموزه‌های بی‌بایه در فضای مجازی و اینترنت و متأسفانه متأثر از فرهنگ نادرست شکل‌گرفته درخصوص نحوه استفاده از نیروی جنسی، با نظاره صحنه‌های تحریک‌آمیز مدام مورد تحریک جنسی واقع شده و همان مسیر نادرست مرتباً شکل می‌گیرد که به وضعیت فعلی جامعه انجامیده است؛ لیکن استحاله مدنظر یعنی اینکه افراد در جهت آگاهی کامل از نیروی جنسی و نحوه هدایت آن در مسیر رشد و تعالی روحی و جسمی کسب اطلاع نموده و با استفاده از یافته‌ها، قوای جنسی را هدایت نمایند که این امر همکاری خانواده‌ها و دست‌اندرکاران فرهنگی کشور را می‌طلبد که هرچند سخت به‌دست می‌آید؛ اما در تعالی فردی و اجتماعی تأثیر بسیار مثبتی دارد. در سطح اجتماعی نیز به‌نظر می‌رسد که دست‌اندرکاران سیاست جنایی و فرهنگ‌گذاری جامعه بتوانند

۳۱. «میل جنسی زیاد: علل، عوامل و کنترل آن»، تبیان، ۱۳۹۸/۰۴/۳۱.

بزه‌دیدگان بالقوه را از نتایج فاجعه‌بار عدم‌رعایت نکات ایمنی و موجب تحریک شدن دیگران با رفتار و پوشش تحریک‌آمیز بیش‌ازپیش آگاه نمایند و از این طریق در پیشگیری عمومی نقش فعالی داشته باشند.

بنابراین امید می‌رود افراد جامعه در جهت ارتقای امنیت خود و کاهش نرخ بزه‌دیدگی و به تبع آن کاهش نرخ بزه‌کاری، نکات امنیتی را هر چه بیشتر رعایت نموده و در مسئله پیشگیری که قوی‌ترین ابزار دفاعی است اهتمام ورزیده و نهایتاً با کسب اطلاعات لازم در زمینه ماهیت نیروی جنسی و چگونگی هدایت آن در مسیر صحیح خود هر چه بیشتر در مسیر رشد و تعالی قدم بردارند.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- بوفارد، ای، لیانا. «نقش آفرینی بزه‌دیده در رخ دادن جرم» در دانشنامه بزه دیده شناسی و پیشگیری از جرم، دوجلدی. ترجمه لیا رستمی، ۱۴۲۷-۱۴۳۰. تهران: نشر میزان، ۱۳۹۳.
- پرادل، ژان. *تاریخ/اندیشه‌های کیفری*. ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی. تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۰.
- پرکینز، وندی. «تجاوز جنسی آشنایان و دوستان» در دانشنامه بزه‌دیده‌شناسی و پیشگیری، دوجلدی. ترجمه نسرین خواجه نوری. تهران: نشر میزان، ۱۳۹۳.
- پرکینز، وندی. «تجاوز جنسی و مسائل مربوط به رضایت» در دانشنامه بزه‌دیده‌شناسی و پیشگیری، دوجلدی. ترجمه نسرین خواجه نوری. تهران: نشر میزان، ۱۳۹۳.
- پرونده کلاسه ۹۲۰۹۹۸۰۲۸۵۴۰۰۲۴۵ شعبه ۹۲۰۹۹۸۰۲۸۵۴ شعبه ۱۱۶۱ دادگاه کیفری دو تهران.
- پرونده کلاسه ۹۸۰۱۲۱ شعبه دادگاه کیفری یک تهران.
- تبیان، «میل جنسی زیاد: علل، عوامل و کنترل آن»، ۱۳۹۸/۰۴/۳۱، <https://article.tebyan.net>
- حسینی نوه، محمود. «نقش بزه‌دیده در تکوین جرایم جنسی شهرستان بندرعباس». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، قم: مجتمع آموزش عالی قم، ۱۳۷۷.
- خبرآنلاین، «تجاوز به دختر جوان در میدان میوه و تره‌بار»، ۱۳۹۰/۱۰/۰۳، www.khabaronline.ir
- خبرآنلاین، «روایت دختران از آزار جنسی / چرا وقتی مورد آزار و اذیت قرار می‌گیرند آن را پنهان می‌کنند؟»، ۱۳۹۶/۰۲/۱۰، www.khabaronline.ir
- رایجیان اصلی، مهرداد. *درآمدی بر جرم‌شناسی*. تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۸.
- شاهیده، فرهاد. *بزه‌دیده‌شناسی*. چاپ اول. تهران: مجد، ۱۳۹۳.
- شیری، عباس «سیاست‌گذاری جنایی درباره حقوق بزه‌دیدگان». *فصلنامه علمی- پژوهشی سیاست‌گذاری عمومی* ۴ (۱) (۱۳۹۷): ص ۱۶۱ - ۱۷۵.
- شیری، عباس. «بزه‌دیده‌شناسی قضایی (قانونی)». *مجله تحقیقات حقوقی* ۲۱ (۸۴) (۱۳۹۷): ۲۱۵ - ۲۴۲.
- فروید، زیگموند. *مبانی روانکاوی کلاسیک*. ترجمه شاهرخ علیمرادیان. تهران: انتشارات هاشمی، ۱۳۹۴.
- کجیاف، محمد باقر. *روان‌شناسی رفتار جنسی*. تهران: نشر روان، ۱۳۹۴.
- کرج رسا، «کیوان امام وردی چگونه تجاوز زوری انجام می‌داد». ۱۴۰۰/۰۳/۲۳، <https://karajrasa.ir/>
- گلدوزیان، ایرج. *بایسته‌های حقوق جزای عمومی* ۱-۲-۳. تهران: نشر میزان، ۱۳۸۴.
- هایچ، الیزابت. *انرژی جنسی و یوگا*. ترجمه فرامرز جواهری نیا. تهران: بدیهه، ۱۳۸۱.
- وبلاگ مصطفی عباسی، «ماجرای یک تجاوز به عنف/مصطفی عباسی»، ۱۳۹۰/۰۴/۰۱، <http://mostafaabasi.blogfa.com/post/31>
- ویلیامز، کترین. *روش زندگی و تأثیرگذاری بزه دیده بر وقوع جرم*. ترجمه علی صفاری. *مجله تحقیقات حقوقی* ۴۱ (۱۳۸۴): ۴۰۵-۴۳۲.

ب) منابع خارجی

Amir, Menakhem. "Victim Precipitated Forcible rape." *Journal of criminal Law and Criminology*, 58, (1968): 493-502.

Rayejian Asli, Mehrdad. "Introduction General Theory of in Criminal Sciences." *Intl. J. Humanities* 20(3), (2013): 53-79.

Ullman, Sarah E., Henrietta H. Filipas, Stephanie M. Townsend, Laura L. Starzynski. "The Role of Victim-Offender Relationship in Women's Sexual." *J Interpers Violence* 6(2006): 798-819.